

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Niels Kalf og Kalf-slægtstavlen

Bjarne Kure

Dette skrift er en gennemgang af Kalf-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog 1899 og dokumentationen for den. Gennemgangen fører frem til mine forslag til ændringer i slægtstavlen.

Kalfslægten møder vi fra 1255 til begyndelsen af 1500-tallet, med 2 markante personligheder, ridder Jens Kalf, rigets marsk i 1255, og ridder Erland Kalf, som i årene 1350-1372 spillede sammen med og mod Valdemar Atterdag på en måde som blev husket, fortællinger om ham levede i flere hundrede år efter hans liv, inden de blev skrevet ned, og Christian Winther skrev et digt om ham i 1828.

Kalf-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog er skrevet i 1899 af Anders Thiset, arkivar og årbogens redaktør. Udgangspunktet for Anders Thisets adelslægtstavler i Danmarks Adels Årbog var de adelige slægtsbøger fra 1500-tallet og fremover og Terkel Klevenfeldts samling fra 1700-tallet. Kalf-slægtstavlen er veldokumenteret, der er i alt 53 henvisninger til dokumenter og fremstillinger til de fire sider i Danmarks Adels Årbog.

Kalf-slægtstavlen består af 8 generationer som er indplaceret i tavlen med deres indbyrdes relationer, og så nævnes der i tillæg nogen personer med navnet Kalf, eller som på anden måde kan have en tilknytning til Kalfslægten, men hvor der ikke er fundet grundlag for en indplacering i selve slægtstavlen.

Kalf-slægtstavlen ser sådan ud i oversigtsform (forenklet, der er flere personer i hver generation, både ægtefæller og søskende):

Nævnes første gang			Uden indplacering
1	1255	Jens Kalf	
			Peder Kalf
2	1294	Jakob Kalf	Niels Hermansen Kalf
			Niels Kalf af Gimsing
3	1350	Erland Kalf	Niels Thorsen
			Kirsten Kalfsdatter
4	1372	Jakob Kalf	Mourids Nielsen
			Ingerd Mouridsdatter
5	1410	Niels Kalf	Peder Thomsen
			Thomas Kalf
6		Jep Kalf	Oluf Kalf
7	1505	Ulf Kalf	
8	1540	Anne	

Kalf-slægtstavlen

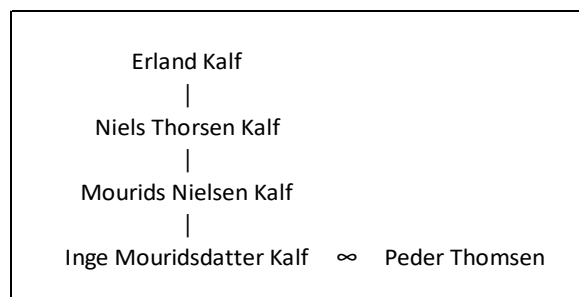
Min interesse for Kalfslægten er knyttet til min morfar, Peder Hagelskjær Lauritsen, som var lærer og forstander på Hoptrup Højskole i Sønderjylland i mere end 40 år fra skolens start i 1920. Han udgav i 1965 en slægtstavle, som førte vores slægt tilbage til Gorm den Gamle, og nøglen han havde fundet til at komme så langt tilbage i tiden var Kalfslægten. Min morfar var begejstret for tanken om at vi stammede fra Gorm den Gamle, og han var smittende i sin begejstring, ideen lever stadig i familien, ikke mindst hos mig.

Min morfars slægtstavle havde dog et iøjefaldende problem med slægtleddet Niels Kalf. Min morfar kalder Niels Kalf for Niels Thorsen Kalf og gør ham til søn af Erland Kalf. Her var der noget der ikke kunne stemme, en mand med navnet Thorsen i begyndelsen af 1400-tallet, er søn af en der bærer navnet Thor, han er ikke søn af Erland. Dette problem har rumsteret i min bevidsthed lige siden min morfar kom med sin slægtstavle, og det er nu blevet tid til at få det undersøgt.

Dette skrift om Kalf-slægtstavlen er blevet til i min søgen efter historien om Niels Thorsen Kalf, og det er årsagen til, at jeg begynder min gennemgang med nogen af de mere marginale personer, der er nævnt men ikke indplaceret i Kalf-slægtstavlen, og, at jeg har mit dominerende fokus på Niels Kalf og Niels Kalf af Gimsing gennem hele skriftet.

Min gennemgang bliver mere kronologisk midt i skriftet, fra afsnittet med overskriften Kalf-slægtstavlen.

Undervejs har jeg sat små udsnit af slægtstavler ind for at hjælpe med oversigten, her er først en bid af min morfars slægtstavle:

P H Lauritsen, 1965

Niels Thorsen Kalf

Personen Niels Thorsen Kalf opstår i Oluf Niensens 'Hjerm og Ginding herreder' fra 1895. Dr. phil. Oluf Nielsen, arkivar, har samlet og udgivet dokumentsamlingerne Gamle Jyske Tingsvidner og Harsyssels Diplomatarium i 1882 og 1893, og han har skrevet egnshistorien 'Hjerm og Ginding herreder' på baggrund af det han har fundet og læst. Oluf Nielsen skriver i sin egnshistorie om hovedgården Gimsing. Gimsing hovedgård kaldes fra en gang i 1500-tallet for Moustgård (Mouridsgård), og det er navnet Mourids og dets tilknytning til Gimsing, der får Oluf Nielsen til at foreslå, at væbneren Mourids Nielsen fra Viborg er bindeleddet mellem Niels Kalf af Gimsing i begyndelsen af 1400-tallet, og Ingerd Mouridsdatter, ejer af Gimsinggård i slutningen af samme århundrede. Oluf Nielsen ved

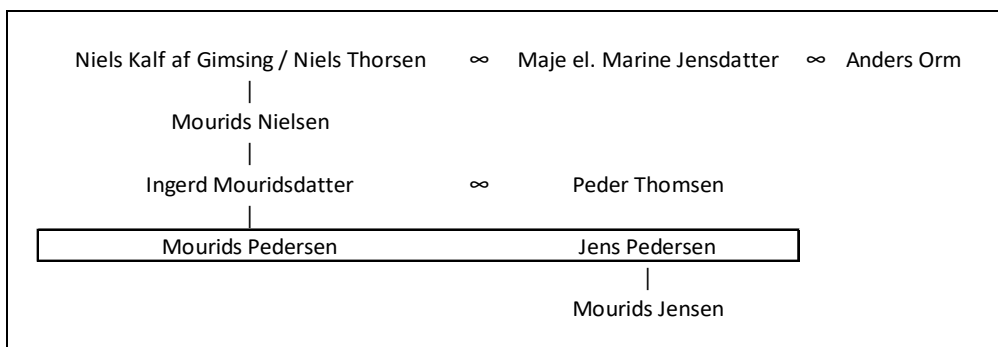
fra et dokument at denne Mourids Nielsens far hedder Niels Thorsen, og det får ham til at knytte de to personer, Niels Kalf af Gimsing og Niels Thorsen, sammen til en person, Niels Thorsen Kalf.¹

Oluf Nielsens forslag bliver gentaget i Kalf-slægtstavlen i 1899, og videre i slægtsbogen 'Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740' af Jens Abildtrup, fra 1952, hvor Mourids Nielsen og hans datter også får tillagt Kalf-navnet. Derfra havner de alle i min morfars slægtstavler i 1954 og 1965 som dokumenterede personer og relationer.

Jeg vil nu se nærmere på Oluf Nielsens holdepunkter for sit forslag om at Niels Kalf af Gimsing er samme mand som Niels Thorsen. Denne undersøgelse vil føre mig frem til en konklusion om Niels Thorsen Kalf.

Oluf Nielsen baserer sit forslag om Niels Thorsen Kalf på to indicier. Indicierne er 1) at ejeren af Gimsinggård i slutningen af 1400-tallet, Ingerd Mouridsdatter, kunne være datter af Mourids Nielsen, og Mourids Nielsen følgelig søn af Niels Kalf af Gimsing, fordi Ingerd Mouridsdatter ligesom Niels Kalf er 'af Gimsing', og 2) at Mourids Nielsens segl har et firfødet dyr som symbol (som kunne være en kalv), og at han derfor "temmelig sikkert" er søn af Niels Kalf.

Det første indicium er der brug for, for der er ingen dokumenter der knytter Mourids Nielsen til Gimsinggård, og derigennem til Niels Kalf af Gimsing. Det påpeger Oluf Nielsen selv. Så er det sandt? er Ingerd Mouridsdatter faktisk Mourids Nielsens datter? og er der andre holdepunkter for at Mourids Nielsen har ejet Gimsinggård?

Oluf Nielsen, 1895

Mourids Nielsen møder jeg i dokumenter i 1441 og 1463, men i Ringkøbing, hvor hans mor kommer fra, og i Viborg, som han selv forbindes med. Han præsenteres som væbner.² Mourids Nielsens mor, Marine Jensdatter er fra Ringkøbing, hvor hendes far og bror holder til, hun er enke efter en Anders Orm, men hun er også en Niels Thorsens efterleverske.³ Og her har vi så temmelig sikkert Mourids Nielsens fars navn, som kun er koblet til Marine Jensdatter og kun i dette ene dokument, jeg finder ingen andre steder

¹ Oluf Nielsen, Hjerm og Ginding herreder, s. 33

² Harsyssels Diplomatarium, s. 32 og s. 52

³ Harsyssels Diplomatarium, s. 30 og s. 32

noget om denne Niels Thorsen, han nævnes kun denne ene gang.⁴ Dokumenterne handler om en godsgave i Hind herred ved Ringkøbing til Skt. Michaels alter i Ribe domkirke. Historien om Marine Jensdatter og Anders Orm kan være interessant nok, men dokumenterne om denne historie bringer ikke Mourids Nielsen nærmere Gimsing eller Ingerd Mouridsdatter.

Ingerd Mouridsdatter og Peder Thomsen optræder i pantebreve og skøder som de udsteder i årene 1491-1509, de præsenterer sig som Peder Thomsen (1491), Peder Thomsen og hustru Ingerd i Gimsinggård (1494), Peder Thomsen i Gimsinggård og hustru Ingerd (1497), Peder Thomsen i Gimsinggård og husfrue Ingerd Mouritsdatter (1501) og Ingerd Mouritsdatter, Peder Thomsens efterleverske i Gimsinggård (1509).⁵ I et dokument fra nabosognet Vejrum fra 1495 er Peder Thomsen væbner.⁶ Vi møder også Peder Thomsen som tingsvidne tidligere, i et dokument fra 1486, hvis det er den samme Peder Thomsen der optræder her.⁷ De to sidstnævnte dokumenter handler om gods der tilhører Vejrum kirke, der er nabokirken til Gimsing kirke. Her er der ingen tvivl mulig, Ingerd Mouridsdatter og Peder Thomsen er hinandens ægtefæller og de ejer og bor på Gimsinggård.

Kalf-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog har flere oplysninger om Mourids Nielsen og hans datter Inger. Der står at Mourids Nielsen "1444 og 1460 skrev sig af Højbjerg, Lysgaard H." og at han "havde gods i samme herred i leje af St. Hans kloster i Viborg, (og) 1459 gav to gårde i Tunge til sin datter Inger".⁸ Hvis "Tunge" er landsbyen Tange er vi ude østpå ved Viborg, Tange ligger syd for Viborg i Højbjerg sogn, hvor også Højbjerg ligger, som Mourids Nielsen "skriver sig af". Uden henvisninger står der at datteren Inger "levede endnu 1477, (og hun) ægtede Peder Thomsen, som 1491 skrev sig af Gjemsing". Der er ingen forklaring på hvor årstallet 1477 kommer fra, men Anders Thiset, forfatteren til Kalf-slægtstavlen, har læst Oluf Nielsen, så det kan være Oluf Nielsens følgeslutning, der gentages (efter årstallet 1477): at Mourids Nielsens datter, Inger, og Ingerd Mouridsdatter, Peder Thomsens ægtefælle, er den samme kvinde.

Peder Thomsen og Ingerd Mouridsdatter pantsætter og skøder noget gods i Elsborg sogn.⁹ Elsborg sogn er nabosogn til Højbjerg sogn hvor Mourids Nielsen kommer fra, så nærheden mellem godset i Elsborg og Højbjerg sogne åbner en mulighed for at Ingerd Mouridsdatter faktisk er Mourids Nielsens datter: Hun kan have arvet gårdene i Elsborg eller bragt dem ind under Gimsinggårds gods som medgift. Men hun må i givet fald have været meget ung i 1459, da hun fik de to gårde i Tange af sin far, for Ingerd Mouridsdatter er i live 50 år senere i 1509 (hvor Peder Thomsen er død). Dette gods i Elsborg er faktisk det nærmeste vi kommer en sandsynliggørelse af relationen mellem Mourids Nielsen og Ingerd Mouridsdatter, bortset fra selve navnet Mourids.

⁴ Harsyssels Diplomatarium, s. 32

⁵ Jens Abildtrup bringer i sin bog en afskrift af dokumenterne, oversat til samtidsdansk, det er derfra jeg har de fem variationer over hvad parret kalder sig (Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740, s. 18). Oluf Nielsen henviser til Hars. Dipl. Elline Gøyes Jordebog s. 360, 382, 384.

⁶ Harsyssels Diplomatarium, s. 78

⁷ Harsyssels Diplomatarium, s. 71 og s. 72

⁸ Danmarks Adels Årbog opgiver De ældste danske archivregistraturer, II, 180, 174, 190 som kilde.

⁹ Jens Abildtrup, Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740, s. 18

Gimsinggård går i 1500-tallet i arv til Peder Thomsen og Ingerd Mouridsdatters sønner, Mourids og Jens, og videre til Jens' børn, hvoraf den ældste også hedder Mourids, og Gimsinggård kaldes fra denne tid Moustgård (Mouridsgård) første gang i 1525.¹⁰ Navnet Mourids står tydeligvis stærkt på Gimsinggård i årene, hvor adelen gør oprør mod Christian 2 og reformationen er nært forestående. Men denne status for navnet Mourids på Gimsinggård behøver ikke at have noget med Mourids Nielsen at gøre overhovedet, for der er ingen dokumentation for at Ingerd Mouridsdatter af Gimsing er den samme kvinde som Mourids Niensens datter, Inger, Ingerd Mouridsdatter kan være datter af en anden Mourids, og så har Mourids Nielsen slet ingen tilknytning til Gimsinggård. Mourids er ikke et almindelig brugt navn omkring år 1500, men det forekommer, så der er andre kandidater til at være Ingerd Mouridsdatters far. Den mest fremtrædende bærer af navnet er ridder Mourids Nielsen (Gyldenstjerne) af Ågård i Han herred i Thy, som i 1479 er en af Christiern 1's "elskelige mænd og råd".¹¹

Der er ikke mere at hente i Kalf-slægtstavlen til støtte for ideen om Niels Thorsen Kalf. Der står ganske vist at "Niels Kalf i Gjemsing kan være identisk med () Nis Thorsen i Gjemsing der levede 1418 og med sin hustru Maje Jensdatter () havde en søn Maurids Nielsen", men der er ingen særskilt note til denne linje i bogen, og jeg har ikke fundet dokumenter eller andre henvisninger der underbygger, at Mourids Niensens far, Niels Thorsen, kendes fra 1418 og "i Gjemsing". "I Gjemsing" kan være en følgeslutning, og det dokument hvor Mourids Niensens mors afdøde ægtemand Niels Thorsen nævnes er fra 1441, så hvor kommer 1418 fra? findes der et dokument et sted? Det tyder mest på en fejl i Danmarks Adels Årbog, hvor der i noten til disse linjer samlet henvises til Oluf Nielsen, som ikke nævner årstallet 1418.

Så er der tilbage at se på Mourids Niensens segl, som var Oluf Niensens andet indicium for at Niels Kalf af Gimsing er Mourids Niensens far, Niels Thorsen.

Det vi ved om seglet, har vi fra Oluf Nielsen, som i Harsyssels Diplomatarium kommenterer dokumentet fra 1463, hvor Mourids Nielsen præsenteres som væbner i Viborg og bekræfter at godset i Hind herred er en gave til Ribe domkirke. Der står i Oluf Niensens kommentar at Mourids Niensens "segl synes at være (et) firfødet dyr."¹² Oluf Nielsen gør det ikke klart om han selv har set seglet, eller om han blot har en beskrivelse af det, og det er ikke med i Anders Thisets værk Danske Adelige Sigiller, hvor de fleste segl fra dokumenter fra denne periode er samlet. Oluf Nielsen ser som sagt for sig en kalv og konkluderer at Mourids Nielsen derfor "temmelig sikkert" er søn af Niels Kalf af Gimsing.

Men dette argument har den følge at det fjerner Niels Kalf af Gimsing fra Kalfslægten, som brugte en harpy (en jomfru i ørnefjerdragt) som symbol i deres segl.¹³ Det er en ret vidtgående konklusion Oluf Nielsen kommer med, fordi den baserer sig på Mourids Niensens segl og ikke på Niels Kalf af Gimsings eget segl, og lader dette indicium veje tungere end selve slægtsnavnet Kalf, som i Niels Kalfs tilfælde er veldokumenteret. Det

¹⁰ Oluf Nielsen, Hjerm og Ginding herreder, s. 34

¹¹ Harsyssels Diplomatarium, s. 63. Mourids Nielsen kaldte sig ikke Gyldenstjerne, derfor (), slægten har fået navnet i eftertiden.

¹² Harsyssels Diplomatarium, s. 53, med henvisning til Ribe stiftskistes breve nr. 302

¹³ Jens Kalf, Erland Kalf og Jakob Kalf bruger alle en harpy i deres segl. Henry Petersen, Danske Adelige Sigiller, 1897, nr. 30, 571, 621, 712, 714, 1011

firfødede dyr er det nærmeste vi kommer slægtsnavnet Kalf for Mourids Niensens vedkommende, og jeg mener, at det helt enkle, Kalf-navnet, er et stærkere indicium end dette segl. Det er mere oplagt at knytte Niels Kalf af Gimsing til Kalfslægten end at knytte ham til Mourids Nielsen og Niels Thorsen.

Niels Thorsen Kalf findes ikke i dokumenterne, og han findes nok slet ikke. Mourids Nielsen og hans far Niels Thorsen er ikke af Kalfslægten, deres berettigelse i Kalfslægten er reduceret til at de måske kan være Ingerd Mouridsdatters far og farfar, men ikke engang det kan dokumenteres. Min konklusion er, at Niels Kalf af Gimsing ikke hed Thorsen som patronym (fars navn).

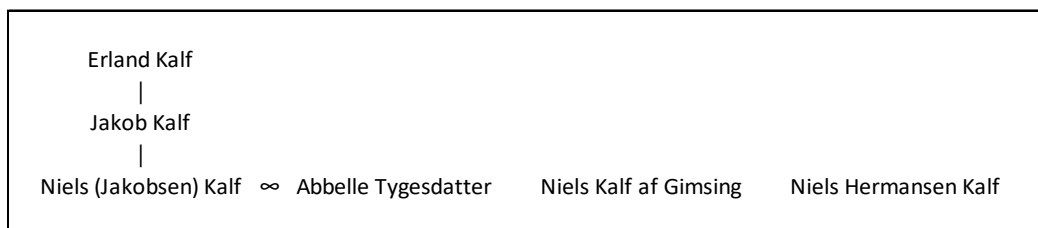
Dermed har mysteriet i min morfars slægtstavle fundet en løsning, Thorsen-navnet er væk. Vi kender herefter min morfars Niels Kalf fra dokumenterne som Niels Kalf af Gimsing, men de afslører ikke hvem han var søn af. Min morfar foreslår i 1954 og 1965 at Niels Kalf er søn af Erland Kalf, og i 1971 ændrer han det til søn af Jakob (Erlandsen) Kalf. Da har han nok fået afstemt sin slægtstavle med Danmarks Adels Årbog 1899, forfatteren af Kalf-slægtstavlen, Anders Thiset, har nemlig placeret Niels Kalf som søn af Jakob (Erlandsen) Kalf. Men denne Niels Kalf er i Kalf-slægtstavlen, desværre for min morfars slægtstavle, ikke Niels Kalf af Gimsing.

Jeg vender nu tilbage til det som er emnet for dette skrift, Kalf-slægtstavlen, og efterlader min morfars slægtstavle med et nyt og foreløbig uløst problem omkring slægtledet Niels Kalf, hvem var hans far? og hvem var hans børn? Måske finder jeg mere i mit arbejde med at dokumentere og revidere Kalf-slægtstavlen. Jeg er færdig med Niels Thorsen, nu går jeg videre med Niels Kalf.

Niels Kalf

Min ide er, at den Niels Kalf vi møder i dokumenterne er én og samme mand. Denne ide gør ham til en relativt veldokumenteret mand, og placerer ham entydigt på egnen ved Venø bugt, og som en mand i Kalfslægten.

Anders Thiset placerer som sagt Niels Kalf i slægtstavlen som søn af Jakob (Erlandsen) Kalf, og nævner desuden Niels Kalf af Gimsing, Niels Hermansen Kalf og Niels Thorsen. Anders Thiset viderebringer i den forbindelse forslaget om at den anden og den sidste af de fire er samme mand, men indplacerer ham ikke i selve slægtstavlen, og jeg fjerner nu Niels Thorsen helt fra Kalfslægten, tilbage står tre mænd i slægtstavlen med navnet Niels Kalf: Niels (Jakobsen) Kalf, Niels Kalf af Gimsing og Niels Hermansen Kalf. Jeg sætter Jakobsen i () fordi han ikke optræder med patronym (fars navn) i noget dokument, han hedder egentlig bare Niels Kalf.

Kalf-slægtstavlen

I dokumenter, som jeg finder i Gamle Jydske Tingsvidner, Harsyssels Diplomatarium og på diplomatarium.dk,¹⁴ møder vi 'Niels Kalf', 'Niels Kalf, væbner', 'Niels Hermansen Kalf, væbner' og 'Niels Kalf af Bratskov, væbner'. Her er der altså yderligere en Niels Kalf (som ikke er nævnt i Kalf-slægtstavlen), Niels Kalf af Bratskov. Vi møder disse mænd i dokumenterne gennem 36 år i årene 1391-1427. Det er en voksen mands aktive år hvis han bliver gammel nok, og det gør det oplagt for mig at se på, om det er den samme mand vi møder hver gang i dokumenterne.

Dokumenterne fortæller ikke meget om Niels Kalfs familierelationer, et dokument giver ham (eller en af dem) et patronym (Hermansen) og et andet dokument en enke (Abbelle Tygesdatter), så det jeg leder efter er tilknytning til steder og til andre personer, som går igen fra dokument til dokument, og som eventuelt også er knyttet til andre mænd og kvinder af Kalfslægten.

'Niels Kalf' optræder i 9 dokumenter, 7 dokumenter fra 1406-1424 og 2 dokumenter fra 1427 og 1443 efter sin død. Han kaldes væbner og i to dokumenter også "af Gimsing".

Vi befinder os i egnen omkring Venø bugt, Gimsing ligger inderst i bugten. Venø bugt er den sydvestlige del af Limfjorden syd for Mors, Struer ligger ud mod bugten, og denne by har i dag opslugt Gimsing, men var dengang blot en havn. Landskabet Salling ligger øst for Venø bugt. Jeg regner med at når en ridder eller væbner kaldes "af" en hovedgård, så er det den hovedgård, hvor han har sin base, det er der han bor og holder til. Adelenes mænd er på denne tid enten 'ridder' eller 'væbner', begge titler har en militær betydning, men de er alle væbner af fødsel, ridder er en personlig erhvervet titel forbundet med udmærkelser i krig eller tjenester for kongen.

Det var ikke almindeligt at adelslægtterne havde slægtsnavne på denne tid, man brugte patronym (fars-navn), og en gang imellem stedtillægsnavn efter den hovedgård man kom fra (så Kalfslægtens brug af navnet Kalf er usædvanligt). Jeg skriver alligevel eftertidens slægtsnavne ind i teksten, som en hjælp til at holde styr på de mange navne, men i () for at markere, at det ikke er et navn der er brugt i dokumenterne og i samtiden.

1. Det første dokument fra 1406 er en kvittering som en Anders Albertsen giver sin svoger eller svigersøn,¹⁵ ridder Jon Lille, for betalingen af halvdelen af en købesum for borgen Tovskov og andet gods.¹⁶ Tovskov ligger ved Vojens i Sønderjylland. Der er 4 vidner til betalingen: Provsten i Børglum i Vendsyssel, ridder Valdemar Albertsen, en kannik fra Ribe

¹⁴ Jeg søger på 'kalf* kalff* kalv*' på diplomatarium.dk og får 58 resultater.

¹⁵ Ordet er 'gener' på latin, som er dokumentets sprog.

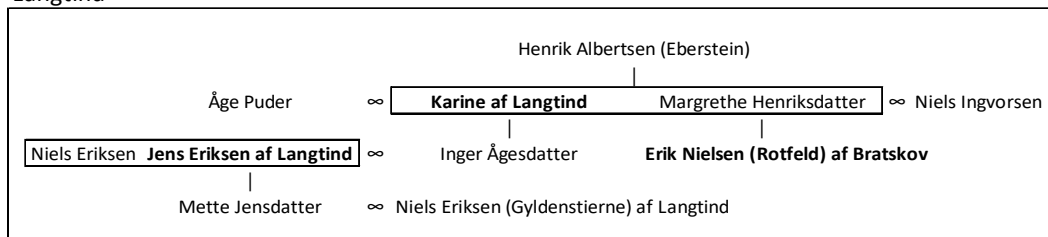
¹⁶ Diplomatarium.dk, 1406. 2. juli.

og Niels Kalf, væbner. Der står ikke noget om stedet for betalingen, og den lille gruppe af mænd kommer fra vidt forskellige egne af Jylland. Ridder Valdemar Albertsen er formentlig den ridder der i 1418 anvender et seglmærke brugt af slægten som eftertiden har kaldt Eberstein.¹⁷ Borgen Tovskov gør det sandsynligt at Anders Albertsen er søn af Albert Andersen (Stenbrikke) af Tovskov, og han er ikke af den samme slægt som Valdemar Albertsen,¹⁸ så Anders Albertsen (Stenbrikke) og Valdemar Albertsen (Eberstein) er ikke brødre (som man kunne tro), men der er med dem begge en tilknytning til hovedgårdene Rydhave og Langtind i Ginding herred.¹⁹ Niels Kalf er i andre dokumenter forbundet til Langtind, og jeg kommer tilbage til Albert Andersen (Stenbrikke) af Tovskov og de to hovedgårde senere.

2. Et dokument fra 1408 handler om et salg af en større mængde gods i Hinds herred til domkapitlet i Ribe.²⁰ Sælger er ridder Niels Krag og fru Elene, som jeg ikke møder sammen med Niels Kalf i andre dokumenter. Salget bevidnes på Harsyssel ting og alle 9 vidner er fra Harsyssel, blandt dem Jens Eriksen (Banner-Høeg) af Langtind og Niels Kalf af Gimsing som væbnere, de øvrige vidner er præster og bymænd og fogeder fra Holstebro, Harsyssels hovedby, Hjerm og Ginding herreder er en del af Harsyssel, som strækker sig fra Limfjorden ned til Ringkøbing og øst ind i landet, ind til Ikast og Bording.

Inden jeg tager fat på det næste dokument er der behov for at få en oversigt over nogen af de mange personer med tilknytning til hovedgården Langtind,²¹ som Niels Kalf ser ud til at have en særlig relation til.

Langtind

3. I et dokument fra 1410 er Niels Kalf involveret i en sag på Rødding herredsting.²² Rødding ligger i Salling, vi er stadig på samme egn (men i et andet herred og syssel). Jens Eriksen af Langtind har vedgået at han er ansvarlig for at en mand, Grumme, har mistet en hånd og en fod, og det bevidnes nu at Grumme forliger sig med "Jens Eriksen, Niels Eriksen og Niels Kalf af Bratskov og alle deres venner, fødte og ufødte". I det forrige dokument mødte vi Niels Kalf som "af Gimsing", nu er han "af Bratskov", hvordan hænger

¹⁷ Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, C.III.5

¹⁸ Steen Thomsen, Bemærkninger til DAA 1892 Eberstein

¹⁹ Ifølge Eberstein-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog 1892 er Valdemar Albertsen en brorsøn af Henrik Albertsen (Eberstein) af Langtind, Albert Andersen (Stenbrikke) er i 1377 ejer af Rydhave (Harsyssels Diplomatarium, s. 33).

²⁰ Diplomatarium.dk, 1408. 3. oktober – Har sysselting

²¹ I dag Landting

²² Diplomatarium.dk, 1410. 3. maj. Rødding herredsting

det sammen? Gimsing, Langtind og Bratskov er hovedgårde, Gimsing og Langtind ligger ved Venø bugt ikke langt fra hinanden, Bratskov ligger på den anden side af Limfjorden ved Brovst helt ude østpå i Han herred i Thy. Ridderen på Bratskov på denne tid er en Erik Nielsen (Rotfeld) af Bratskov.²³ Fra et senere dokument ved vi at denne Erik Nielsen er søstersøn af Karine af Langtind,²⁴ og vi ved at Karine af Langtind er Jens Eriksens svigermor, så de to mænd, Erik Nielsen (Rotfeld) af Bratskov og Jens Eriksen (Banner-Høeg) af Langtind, har en slægtsrelation, og måske har Niels Kalf også en slægtsrelation til dem begge. Men det er altså Niels Kalf, der kaldes "af Bratskov" i dokumentet, Erik Nielsen nævnes ikke. Den tredje mand der nævnes, Niels Eriksen, er mest sandsynlig Jens Eriksens bror.²⁵ De tre mænd, Jens Eriksen, Niels Eriksen og Niels Kalf, stiller op sammen på tinget i Rødding i en sag, hvor Jens Eriksen tydeligvis har brug for opbakning, og deres fælles optræden mere end antyder, at de tre mænd er i slægt med hinanden. Når Niels Kalf her kaldes "af Bratskov" (og ikke "af Gimsing" som han kaldes to år tidligere i dokumentet fra 1408), er det en mulighed, at Niels Kalf, på dette ting og i kraft af sine slægtsrelationer, optræder som repræsentant for familien på Bratskov, og det peger igen på, at Erik Nielsen af Bratskov også er involveret i sagen (måske som opbakning til Jens Eriksen).²⁶ Uanset overbeviser steder og personkreds mig om at den Niels Kalf vi har mødt i de to andre dokumenter, er den samme som vi møder i dette dokument, også her hvor det umiddelbart kunne se ud til at være en anden Niels Kalf fra en anden egn.

4. I et dokument fra 1422 møder vi for anden gang Niels Kalf som Niels Kalf af Gimsing.²⁷ Dokumentet handler om en langstrakt sag mellem Langtind og domkapitlet i Ribe om hovedgården Rydhave, som er nabo til Langtind, og sagens hovedpersoner er Karine af Langtind og Albert Andersen (Stenbrikke) af Tovskov. Vi hører mere om denne sag i senere dokumenter. I 1422 er Niels Kalf af Gimsing en af 8 væbnere fra de omkringliggende hovedgårde, som bevidner dokumentet på Ginding herredsting. Blandt de øvrige genkender jeg Brune Erik (Banner-Høeg),²⁸ som er endnu en bror til Jens Eriksen af Langtind.

5-7. Niels Kalf optræder 3 gange i Registratur over Vestervig klostres breve i 1410, 1422 og 1424. Brevene er der ikke, men der står hvad de handler om i korte resumeer. I 1410 giver Niels Kalf noget gods i Helligsø til Vestervig kloster, i 1422 er det et skøde hvori Niels Kalf sælger noget gods i Hassing herred i Hvidbjerg sogn til Peter Grøn, og i 1424 er det igen et skøde og et gavebrev fra Niels Kalf til Vestervig kloster "på det gods, som hans fader har givet til klostret, hvor det (godset - fæstegårdene) end ligger."²⁹ Vestervig kloster ligger selv i Sydthy lige nord for Limfjorden helt ude mod vest, det samme gør Helligsø, og både Vestervig og Helligsø ligger i Refs herred, Hassing herred er det næste herred mod

²³ Erik Nielsen af Bratskov bruger seglmærket til slægten Rotfeld, jf. Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, E.XVIII.1.

²⁴ Gamle jyske tingsvidner, s. 20, dokumentet er fra 1444

²⁵ Niels Eriksen og Jens Eriksen optræder i dokumenter i 1406, hvor de bruger seglmærket til slægten Banner-Høeg. jf. Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, L.XXII.3 og 4, og Diplomatarium.dk, 1406. 6. august. Ribe

²⁶ Steen Thomsen foreslår alternativt at Niels Kalf ganske enkelt er foged på Bratskov i 1410, men jeg tror mere på slægtsforbindelsen, som jeg underbygger senere i dette skrift (s. 11 og s. 22).

²⁷ Harsyssels Diplomatarium, s. 23

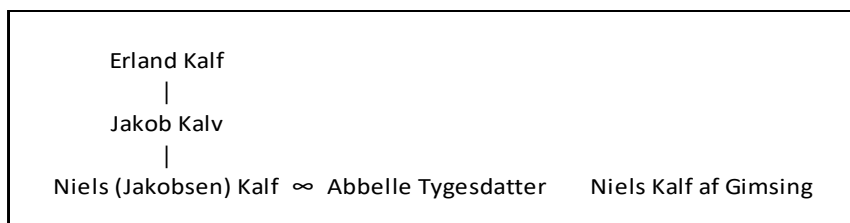
²⁸ Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, L.XXII.5.

²⁹ Diplomatarium.dk, 1410, 1422, 1424

nord. Anders Thiset, forfatteren af Kalf-slægtstavlen, knytter disse dokumenter til Niels (Jakobsen) Kalf (uden at dokumentere eller begrunde denne tilknytning), men der er sammenfald med både årstal og egnstilknytning med det vi møder i dokumenterne som Niels Kalf af Gimsing optræder i, så jeg regner det for sandsynligt, at det er denne Niels Kalf vi møder de 3 gange i Registraturen.

8. Niels Kalf dukker op med patronym (fars navn) i et dokument fra 1443.³⁰ Det er Niels Eriksen (Gyldenstjerne) af Langtind³¹ der er på tinget for at udrede et gammelt pantebrev fra 1377 i en sag om Rydhave hovedgård, som ligger i Ryde sogn, lidt syd for Langtind. Det er den samme sag som vi hører om i dokumentet fra 1422 (4).³² Niels Eriksen er ridder og tilhører generationen efter Niels Kalf af Gimsing og Jens Eriksen af Langtind. Han er ikke den samme Niels Eriksen (Banner-Høeg), som Niels Kalf og Jens Eriksen optræder sammen med i dokumentet fra 1410 (3), Niels Eriksen (Gyldenstjerne) fra 1443 er Jens Eriksens svigersøn, han har giftet sig til Langtind, og er selv arving til hovedgården Timgård i Hind herred. Han lægger et dokument frem for Harbo bygdeting (Harsyssels ting i Holstebro), som samme ting har bevidnet i den forrige generation i 1391. Dokumentet fra 1391 er på latin, og det er i dette dokument vi møder "Nicholaus Hermanson dictus Kalf () armigeri", Niels Hermansen kaldet Kalf, væbner. Det må være den samme Niels Kalf, som vi her (i 1391) møder for første gang, igen i sammenhæng med Langtind, og denne gang med et patronym, Hermansen.³³ Jeg vender tilbage til dette patronym senere.

Der danner sig en forestilling ud af disse dokumenter om en mand, Niels Kalf, som ser ud til at være den samme mand på den samme egn i den samme kreds af personer gennem 33 år fra 1391-1424. Anders Thiset nævner denne Niels Kalf som Niels Kalf af Gimsing og Niels Hermansen Kalf, men hans relationer i slægten er et åbent spørgsmål i tavlen.

Kalf-slægtstavlen

9. Den Niels Kalf der er indplaceret i Kalf-slægtstavlen, Niels (Jakobsen) Kalf, møder vi blot i et enkelt dokument, som afdød. Dokumentet er et resume af et skøde fra 1427, resumeet findes i Åkjærskes registratur, og det fremgår af det, at Abbelle Tygesdatter, Niels Kalfs efterleverske, skøder en del gods i Hads herred i Østjylland til biskop Ulrik i Århus.³⁴

³⁰ Harsyssels Diplomatarium, s. 33

³¹ Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, G.XVI.16.

³² Harsyssels Diplomatarium, s. 23

³³ Herman er et almindelig brugt navn i 1300-tallet blandt borgere i Hansestæderne, men sjældent blandt stormænd i Danmark. Ifølge Eberstein-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog 1892 er der dog en Herman Albertsen blandt Henrik Albertsen (Langtind)s brødre (jf. Steen Thomsen).

³⁴ Diplomatarium.dk, 1427

Anders Thiset kalder Abbelle Tygesdatters afdøde mand "Niels Kalf til Bjørnkjær" og gør ham til søn af Jakob (Erlandsen) Kalf. Der er ingen henvisninger til eller forklaringer på disse to konklusioner, men i resumeet læser vi at der i det skødede gods indgår "Bjørnkjærs gårdsted i Husbymark og Husbyskov". Bjørnkjær var en hovedgård eller måske en borg i Hads herred i Østjylland, i dag et voldsted. Jeg tror at det er referencen til Bjørnkjær i resumeet, der, i 1899 i Kalf-slægtstavlen, giver Niels Kalf stedtillægsnavnet "til Bjørnkjær", men kun navnet Niels Kalf kan dokumenteres i samtiden.

Jeg kan ikke finde noget dokument eller segl der bekræfter slægtsrelationen mellem Niels Kalf og Jakob Kalf, men godset i Hads herred skaber en forbindelse mellem dem, og også mellem Niels Kalf og Erland Kalf.

Det fremgår af en anden optegnelse i Åkjærskes registratur, fra 1404, at der er arkiveret "seks skødebrev på pergament på gods i Gylling og andetsteds i Hads herred, udstedt af Erland Kalf og hans søn Jakob Kalf." Denne optegnelse er meget kortfattet og det bliver ikke oplyst hvem der modtager godset, men på diplomatarium.dk hvor optegnelsen er tilgængelig, er der en reference til Århus bispestols breve, så jeg går ud fra at der også her er tale om skødebrev til biskoppen i Århus.³⁵ Det kan være skødebrev på det samme gods, som den efterlevende enke, Abbelle Tygesdatter, igen i 1427 skøder til biskoppen. Det er set før at gods der skødes til kirken bliver bekræftet af slægtninge med nye skøder. Jakob Kalfs gavebrev fra 1404 dukker da også op igen i 1436 i en vidisse (et bekræftelsesdokument), og endnu en gang i 1438 (her i 1436 og 1438 er det Jakob Kalfs enke Margrethe, der udsteder brevene),³⁶ sagen fra 1404 er ikke afsluttet med Abbelle Tygesdatters skøde i 1427, og det er et indicium for at Niels Kalf har en relation til Jakob Kalf og Erland Kalf, at hun som hans enke er blandet ind i sagen. Det er dog en mulighed at noget af godset der er listet op i skødet fra 1427 er arv fra Abbelle Tygesdatters mor. Abbelle Tygesdatter er ifølge Puder-slægtstavlen datter af Tyge Puder og Ingeborg, og Ingeborg ejer gods i Gosmer sogn i Hads herred.³⁷

Kan Abbelle Tygesdatters afdøde mand og Niels Kalf af Gimsing være den samme mand? Det er en mulighed, som giver god mening, fordi Abbelle Tygesdatter (Puder) er kusine til fruén på Langtind, Inger Ågesdatter (Puder).³⁸ Abbelle Tygesdatter har altså en forbindelse til Langtind og Niels Kalf af Gimsing har, som vi har set, også tætte relationer til Langtind. Men denne forbindelse ser Anders Thiset bort fra.

Niels Kalf optræder kun sammen med Abbelle Tygesdatter og godset i Hads herred i det ene dokument fra 1427, men navnet, Niels Kalf, er det samme i alle dokumenterne, og det bruges på samme måde som navnene Jens Kalf, Erland Kalf og Jakob Kalf, de optræder uden patronym og stedtillægsnavn, navnet står alene, der er ikke brug for andre identificeringer. Tiden tyder også på, at det er den samme mand vi møder i alle

³⁵ Diplomatarium.dk, 1404

³⁶ Diplomatarium.dk, 1436, 1438

³⁷ Puder-slægtstavlen, Danmarks Adels Årbog 1909.

³⁸ Ifølge Kalf-slægtstavlen er Abbelle Tygesdatter datter af Tyge Puder, og Inger Ågesdatter (gift med Jens Eriksen af Langtind) er datter af Karine af Langtind og Åge Puder. Åge og Tyge er brødre, og dermed er de to kvinder, Abbelle og Inger, kusiner.

dokumenterne, vi hører sidste gang og aldrig siden fra Niels Kalf af Gimsing i 1424 og Abbelle Tygesdatters mand, Niels Kalf, er død i 1427.

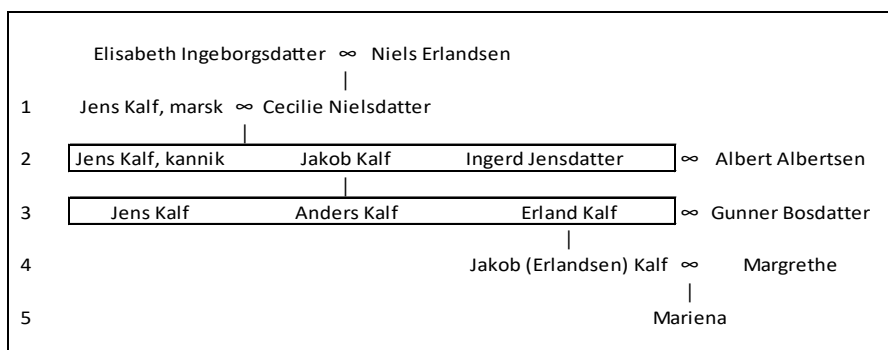
Jeg tror at Erland Kalfs gavebrev på godset i Hads herred til biskoppen i Århus er det dokument, som får Anders Thiset til at knytte Niels (Jacobsen) Kalf til Erland Kalf og Jakob Kalf, og gods i Hads og Bjerre herred får ham også til at knytte Niels Kalf og Jakob Kalf til Østjylland (han kalder Niels Kalf "af Bjørnkjær"). Men er det sandt? Ved vi hvor Kalfslægten kom fra? Hvis Niels Kalf er den samme mand hver gang vi møder ham i dokumenterne, er der en anden ide, der trænger sig på. Niels Kalf er entydigt placeret i egnen omkring Venø bugt, han er væbner og deltager ikke i sammenhæng med rigets styre, han er mere lokal i sin optræden end Erland Kalf og Jakob Kalf. Kan Niels Kalfs placering ved Venø bugt være et indicium for, at denne egn var det sted Kalfslægten kom fra?

Jeg vender tilbage til Niels Kalf senere, med mine konklusioner om Niels (Jacobsen) Kalf og Niels Kalf af Gimsing, og om Niels Kalfs relationer i Kalfslægten.

Nu vil jeg se på de tidligere generationer i Kalfslægten, Erland Kalf og hans far og farfar, med særligt blik for deres tilknytning til egnen omkring Venø bugt.

Kalf-slægtstavlen

Kalf-slægtstavlen har en sikker kerne, som er baseret på dokumenter hvor slægtsrelationerne direkte nævnes, og på de segl som Jens Kalf, Erland Kalf og Jakob (Erlandsen) Kalf har hængt på dokumenterne. Seglenes symbol, en harpy (en jomfru i ørnefjerdragt) er slægtens mærke og et vigtigt bevis for tilknytning til slægten. Denne kerne ser sådan ud (dog med forbehold for Ingerd Jensdatters placering i andet slægtled, som jeg tager med i kernen, men som ikke opfylder min betingelse om eksplicit dokumentation):

Kalf-slægtstavlen

Jens Kalf og hans børn

Vi møder Jens Kalf 1255-1274 og som afdød 1304 (i et testamente fra Cecilie Nielsdatter). I 1255 er han rigets marsk, kongen er Kristoffer 1, og han har Skanderborghus i len 1264-1272, hvor Erik Klipping er konge under sin mors formynderskab.³⁹ 1274 får Jens Kalf skøde på Vinderup hovedgård på Salling. Skødet er refereret i Kalf-slægtstavlen og af Oluf Nielsen,⁴⁰ kilden er en bekræftelse fra 1373 på skødet på latin.⁴¹ Vinderup hovedgård ligger i Sahl sogn, nabosogn til Ejsing sogn, hvor Langtind hovedgård ligger ud mod Venø bugt, inderst i Venø bugt ligger Gimsing. Gimsing hører til Hjerm herred, Langtind og Vinderup til Ginding herred.

Skødet på Vinderup er lidt specielt. Det er en fru Lucie der skøder Vinderup til Jens Kalf med den betingelse, at han og hans efterkommere skal forsyne Stubber kloster og alle kirker i Hjerm og Ginding herreder med altervin og brød i al fremtid.⁴² Så vidt jeg har forstået betalte adelen ligesom bønderne tiendeskat til kirke og præst før reformationen, så skødet kan tolkes som, at Jens Kalf og hans efterkommere her tager yderligere forpligtelser på sig overfor Stubber kloster og alle kirker i to herreder. Forpligtelsen har måske allerede ligget på fru Lucie og Vinderup hovedgård fra før. Forpligtelsen kunne tyde på en relation mellem fru Lucie og Jens Kalf, og på en særlig status for Vinderup hovedgård. Forpligtelsen overfor Stubber kloster og kirkerne går ikke i glemmebogen, skødet kender vi som sagt fra en bekræftelse fra tæt ved 100 år efter, foranlediget af biskoppen i Børglum og bevidnet i Stubber kloster af provsterne i Thy og Harsyssel, to præster og 4 væbnere. Det kunne se ud som om der er en sag i gang om forpligtelsen mod Jens Kalfs efterkommere, som på det tidspunkt, i 1373, kan være Erland Kalf. Der er desværre ingen dokumenter der afslører sammenhængen hvor bekræftelsen bliver brugt, og hvem der skal leve op til forpligtelsen så længe efter.

Jens Kalfs hustru, Cecilie Nielsdatter, dør 28 juli 1318, ved vi, fordi hun testamenterede gaver til kirken, bl.a. i Lund i Skåne, hvor hun kom fra, og hvor deres søn Jens (eller Johannes, som det skrives i dokumenterne) er kannik.⁴³ Hun er af Hvide-slægten.⁴⁴ Kannikkens segl viser både Galen og Kalf-våbnene,⁴⁵ og det må være gældkeren Niels Erlandsens våben, der er Galen-våbenet. Niels Erlandsens seglmærke er et fem gange tværdelt skjold, og Jens Kalfs seglmærke er en harpy (en jomfru i ørnefjerdragt), begge seglmærker er med i kannikkens segl som hans mors og fars seglmærker. Sønnens segl bekræfter at Cecilie Nielsdatter er datter af Elisabeth Ingeborgdatter og gældkeren, som det også sandsynliggøres på anden vis.⁴⁶ Cecilie Nielsdatter var Jens Kalfs efterlevende hustru, og hun var formentlig noget yngre end ham, han var nok mere jævnaldrende med

³⁹ Leksikonopslag

⁴⁰ Hjerm og Ginding herreder, s. 377-378

⁴¹ Harsyssels Diplomatarium, s. 12

⁴² Stubber kloster ligger også i Ginding herred lidt sydvest for Vinderup.

⁴³ Kalf-slægtstavlen har dokumenthenvisninger.

⁴⁴ Michael Kræmmer, Skjalm Hvides efterslægt, Danmarks Adels Årbog 2012, s. 600

⁴⁵ Henry Petersen, Danske gejstlige sigiller fra middelalderen, 1886, s. 86

⁴⁶ Jf. Michael Kræmmers diskussion af samme emne i Skjalm Hvides efterslægt, s. 560. Niels Erlandsens segl, samme sted, s. 615

hendes far, gældkeren Niels Erlandsen, som optræder i dokumenterne i den samme periode som Jens Kalf.⁴⁷

Jens Kalf og Cecilie Nielsdatters anden søn, Jakob Kalf, møder vi ganske sparsomt i 1294 og 1309. I 1294 er han med til at fængsle biskop Jens Grand, mens hans bror, kannikken Jens Kalf, er på Jens Grands side i striden med kongemagten.⁴⁸ Der er kun gået 8 år siden Erik Klipping blev myrdet i Finderup ladegård. I et dokument fra 1309 optræder Jakob Kalf sammen med sin mor, de giver afkald på noget gods i Lommamark i Skåne, og det er fra dette dokument vi kender hans relationer i slægten.⁴⁹ Jakob Kalf er sat i forbindelse med Agtrupgård,⁵⁰ og det kan godt være rigtigt, for ifølge Kalf-slægtstavlen ejer hans søn, Jens Kalf, Agtrupgård, som han pantsætter til kannikkerne i Ribe i 1350.⁵¹ Agtrupgård er en hovedgård der ligger lige syd for Kolding.

Det er en familie som bevæger sig over hele landet. Jens Kalf er lensmand på Skanderborghus og slår sig muligvis ned i Vinderup, Cecilie Nielsdatter er fra Skåne, hvor deres søn Jens bliver kannik og residerer i Lund, en anden søn Jakob er også involveret i rigets styre, og holder muligvis til ved Kolding. Jeg tænker at det er sådan det er på denne tid for riddere og væbnere der ejer meget gods, derimellem sikkert flere hovedgårde, og som får embeder som foged eller lensmand for kongens og kirkens gods rundt om i landet. De er også stadig krigerne, når der er krig og ufred er det endnu ridderne og væbnerne der er på hærfærd. Men jeg tænker, at de har deres reder, en hovedgård, hvor familien holder til og hvor de styrer og regerer som egnens stormænd.

Ingerd Jensdatter som i Kalf-slægtstavlen gøres til datter af Jens Kalf, er gift med Albert Albertsen, ved vi fra et dokument fra 1349.⁵² Han er søn af Jens Kalfs samtidige Albert Eberstein, som er en ridder fra Pommeren, der får indflydelse og gods i Danmark. Det kan tidsmæssigt lige akkurat være en mulighed, at Ingerd Jensdatter er Jens Kalfs datter, hvis hun blev født sent i hans liv, 1270-1280, og hun blev en gammel dame. Albert Albertsen er død i 1349, og Ingerd Jensdatter møder vi i dokumentet som hans efterleverske. Sammen med sine fire navngivne sønner, Albert Albertsen, Ludvig Albertsen, Henrik Albertsen og Peter Albertsen, giver hun en godsgave til kirken i Sahl, fremgår det af dokumentet fra Ginding herredsting. Historien om godsgaven peger på, at hun og hendes sønner er tilstede på egnen, og Vinderup ligger som sagt i Sahl sogn og Langtind i nabosognet Ejsing på Salling.

Jeg bliver lidt ved Salling og hovedgården Langtind, fordi det kan fortælle mig mere om den tilknytning de stormænd, der spiller roller i rigets styre har til egnen omkring Venø bugt, og om deres tilknytning til hinanden.

⁴⁷ Jens Kalf optræder i dokumenterne 1255-1274, Niels Erlandsen 1251-1285 jf. Michael Kræmmer, s. 591

⁴⁸ Kalf-slægtstavlen med henvisning til Huitfeldt, Bispers krønike.

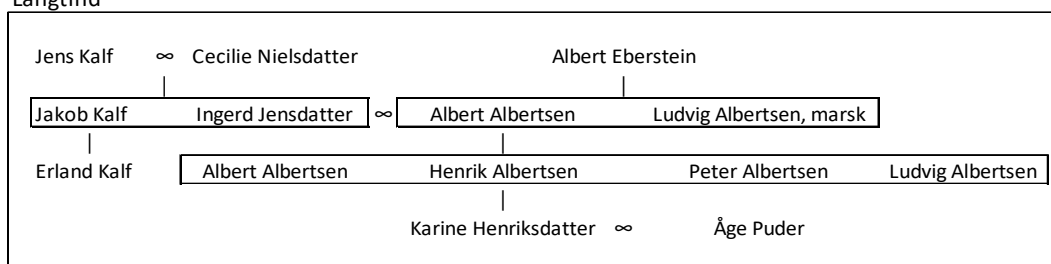
⁴⁹ Michael Kræmmer, Skjalm Hvides efterslægt, Danmarks Adels Årbog 2012, s. 608

⁵⁰ P H Lauritsen

⁵¹ Diplomatarium.dk, 1414. 16. februar – Ribe

⁵² Harsyssels Diplomatarium, s. 10

Langtind

Albert Ebersteins anden søn Ludvig Albertsen, Albert Albertsens bror,⁵³ er en af de helt store spillere i kampen om magten i riget i årene 1313-1328. Han får, blandt meget andet, gods i Hjerm herred i 1326 i forbindelse med at kong Kristoffer bliver afsat og drengen Valdemar af Sønderjylland bliver ny konge.⁵⁴

Generationen efter Albert Albertsen og Ingerd Jensdatter ejer en Albert Andersen hovedgården Rydhave (han hedder til forvirring også Albert, men han har ikke noget med 'Albertsen'-familien (Eberstein) at gøre, han er en (Stenbrikke)). Rydhave ligger som sagt lidt syd for Langtind, og Albert Andersen udsteder i 1377 et pantebrev til Åge Puder på gården. Åge Puder er stormand og ligesom Albert Andersen involveret i rigets styre. Albert Andersens pantebrev til Åge Puder er det pantebrev, som Niels Hermansen Kalf bevidner i 1391, og som dukker op i et dokument i 1443 i en strid om ejendomsretten til Rydhave mellem Langtind og Ribe stift (jeg har skrevet om dette dokument tidligere ('Niels Kalf' 8) og kommer til at skrive om det en gang mere).⁵⁵ Det viser sig at Albert Andersen foruden at pantsætte Rydhave til Åge Puder, også senere har givet hovedgården i gave til Ribe stift, og dette dobbeltsalg er årsag til flere dokumenter over længere tid. Sagen dukker op igen i et dokument fra 1422, hvor Niels Kalf også er blandt tingsvidnerne (dette dokument har jeg også skrevet om tidligere ('Niels Kalf' 4)).⁵⁶ I 1391 er det Åge Puder selv der møder frem for Harbo bygdeting (Harsyssels ting i Holstebro). I 1422 er det hans enke Karine, der på Ginding herredsting får skøde på Rydhave af Ribe stift i et forlig om pantebrevet. I dokumentet står der at Albert Andersen er af "Toweschogh", Tovskov er som før nævnt en hovedgård, nu et voldsted, som lå i Sønderjylland ved Vojens, men han har altså også ejet Rydhave og solgt denne hovedgård til Åge Puder. Åge Puders enke Karine er i dokumentet af "Longthyndæ", Langtind.

Oluf Nielsen skriver om Langtind, som i vor tid er blevet til Landting.⁵⁷ Han mener Albert Albertsen er Langtinds første kendte ejer, og at hans søn Henrik Albertsen "nævnes til Langtind og Rydhave og dennes datter Karen Henriksdatter nævnes til samme gård".⁵⁸ Karine af Langtind er i givet fald sønneatter af Ingerd Jensdatter. Oluf Nielsen henviser ikke til nogen dokumentation om Langtinds ejere i 13-1400-tallet, men jeg tror det er en

⁵³ Der er to mænd med navnet Ludvig Albertsen, en i hver sin generation (Eberstein), det samme gælder for navnet Albert Albertsen.

⁵⁴ Leksikonopslag

⁵⁵ Harsyssels Diplomatarium, s. 33

⁵⁶ Harsyssels Diplomatarium, s. 23

⁵⁷ Hjerm og Ginding herreder, s. 323

⁵⁸ Albert Albertsen, Henrik Albertsen, Karine Henriksdatter, alle tre (Eberstein).

mulighed at hans fremstilling om denne slægts tilknytning til Langtind alene bygger på dokumentet fra 1422, hvor Karine er af Langtind,⁵⁹ og et dokument fra 1446, hvor hun hedder "Katherine Henricsdotter, Aghe Pudders efterlyffuer".⁶⁰

Vi har i alt dette fire holdepunkter for Jens Kalf og hans datters tilknytning til egnen omkring Venø bugt. Vi har skødet på Jens Kalfs køb af Vinderup hovedgård i 1274, vi har Albert Albertsens enke, Ingerd Jensdatters og sønnernes gavebrev til Sahl kirke i 1349, og vi har Åge Puders enke, Karine af Langtinds forlig med Ribe stift om skødet på Rydhave i 1422, og et nyt forlig i samme sag i 1446, hvor vi får hendes patronym. Karine bor på Langtind, og kan være Henrik Albertsens datter, Henrik Albertsen er Ingerd Jensdatters søn, Ingerd Jensdatter har en tilknytning til Sahl kirke, og hun kan være Jens Kalfs datter. De fire holdepunkter er også holdepunkter for Åge Puders og Albertsen-brødrenes tilknytning til egnen, og de er stormænd som omgås med Erland Kalf. Jeg vender tilbage til disse stormænds relationer til hinanden senere.

Erland Kalf

Erland Kalf møder vi i dokumenterne 1350-1377. 1350 er året for den sorte død, den store pestepidemi. Valdemar Atterdag er rigets konge, som styrker kongemagten, bl.a. med adelsgoods som han på forskellig vis får lagt til krongodset. Jyske stormænd gør oprør mod Valdemar i 1350, 1360 og 1368-1373, men Valdemar vinder hver gang. I 1350 deltager Erland Kalf i oprøret sammen med sine brødre, Jens og Anders. I 1360 er han på Valdemars side. Han er samme år en af underskriverne på Valdemars håndfæstning. Han er høvedsmand på Skanderborghus 1364-1365 og siden på Aalborghus. Han er kongens forhandler i 1360 og 1365 med henholdsvis de holstenske grever og hansestæderne. I 1369 skifter Erland Kalf side og overgiver sine len til greverne og holder på den måde fast i lenene. Han får i 1372, sammen med sin søn Jakob Kalf, i tillæg Riberhus i len af de holstenske grever, men vender endnu en gang tilbage til kongen, nu med 3 len. Erland Kalfs selvstændighed overfor kongen gør ham navnkundig i eftertiden. Valdemar udbryder ved Erland Kalfs tilbagevenden i 1373 ifølge 'Holstenerpræstens krønike' knap 100 år senere: "Terdage! (o: hvilke tider!). Det er en god Kalv; med to Borge stak den af, som en Stud kommer den igen med tre!". I 1377 er Erland Kalf med i kredsen der skriver under på barnekongen Olufs håndfæstning.⁶¹

Vi ved at Erland Kalf er søn af Jakob Kalf, det har vi fra Erland Kalfs segl på et dokument fra 1365, hvori der står ERLAND IACOBI rundt om harpyen, seglets symbol, iacobi er latin for Jakobsen.⁶²

Erland Kalfs enke hedder Gunner Bosdatter, hendes far er Bo Høg, hun pantsætter som Erland Kalfs efterlever i 1411 gods i Tyrsting herred ved Skanderborg til sin brorsøn, det er gods som hun har bragt med fra Bo Høg til Erland Kalf som medgift.⁶³

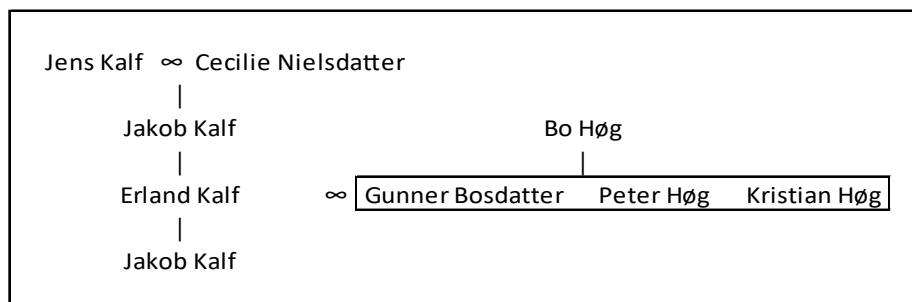
⁵⁹ Harsyssels Diplomatarium, s. 23

⁶⁰ Harsyssels Diplomatarium, s. 37

⁶¹ Leksikonopslag og Kalf-slægtstavlen

⁶² Henry Petersen, Danske Adelige Sigiller, nr. 621

⁶³ Diplomatarium.dk, 1411. 29. juli.

Oluf Nielsen ved fra et dokument fra 1489 at Gunner Bosdatter har været ejer af Hasselholt hovedgård, hun har i 1489 endnu slægtninge der på egnen, efterkommere af hendes bror.⁶⁴ Hendes far, Bo Høg, er med gods knyttet til Ørum i Hassing herred i Sydthy,⁶⁵ og til Ulfborg herred, som ligger lige syd for Hjerm herred.⁶⁶ Hasselholt hovedgård ligger ligesom Vinderup hovedgård i Sahl sogn på Salling. I dokumentet fra 1489 får Gunner Bosdatters slægtninge på Ginding herredsting lovhævd på Hasselholt med henvisning til arv i flere led efter hende. Det er længe siden hun er død. Der nævnes ikke direkte arvinger, børn eller børnebørn, efter Gunner Bosdatter, arven er gået gennem hendes bror. Denne bror er Kristian Høg, en anden bror er ridder Peder Høg af Tandrup.⁶⁷ Tandrup ligger i Hassing herred i Sydthy.

Gunner Bosdatters familie og gods knytter Erland Kalf til egnen omkring Venø bugt. Det samme gør Jens Kalfs skøde på Vinderup hovedgård, og Ingerd Jensdatters gave til kirken i Sahl.

En fortælling fra en langt senere tid placerer Erland Kalf på hovedgården Rovnborg, i dag Roenborg, i Vejrum sogn, nabosogn til Gimsing. Det er Oluf Nielsen der kender historien fra en præsteindberetning fra 1638, Erland Kalf skal have boet på Rovnborg, står der i indberetningen.⁶⁸ Fortællingen kan ikke dokumenteres på anden vis, men den får tilført sandsynlighed af, at Gimsinggård og Rovnborg ligger side om side på den samme bakkekant, kun adskilt af sognegrænsen mellem Gimsing og Vejrum sogne, og fortællingen tilføres yderligere sandsynlighed, når jeg ser på det samlede billede af Erland Kalfs tilknytninger til egnen.

Kalfslægten havde gods over hele Jylland, men det er svært at se om der er en koncentration noget sted, dokumenterne fortæller mest om det gods de skiller sig af med. Jens Kalf får skøde på Vinderup og Erland Kalfs svigerfar Bo Høg sidder på Tandrup i Sydthy, så de to mænd Jens Kalf og Erland Kalf er tilstede på egnen. Om de også har deres base der kan vi ikke vide, men det er sandsynligt.

⁶⁴ Hjerm og Ginding herreder, s. 381

⁶⁵ Diplomatarium.dk, 1406. 23. marts. Viborg

⁶⁶ Diplomatarium.dk, 1424. 15. november – Hardbo bygdeting

⁶⁷ I flere dokumenter kaldes Peder Høg "af Tandrup", bl.a. diplomatarium.dk, 1406. 6. august. Ribe, der er flere dokumenter som udreder slægtsrelationerne efter Bo Høg på diplomatarium.dk, søgning 'høg'

⁶⁸ Hjerm og Ginding herreder, s. 55

Jakob Kalf og hans børn

Jakob Kalf møder vi 1372-1412. 1372 bliver han de holstenske grevers lensmand på Riberhus sammen med sin far, Erland Kalf. Det fremgår af dokumentet om tildelingen af lenet, at de er far og søn, og begges segl på dokumentet er bevaret.⁶⁹ Anders Thiset, forfatteren af Kalf-slægtstavlen, skriver at Jakob Kalf var med i 1395 på Lindholm i Skåne og 1412 i Flensborg i statsanliggender.

I 1401, 1404, 1406 og 1408 bevidner Jakob Kalf en del dokumenter.⁷⁰ Nogen af disse dokumenter er dokumenter fra Erik af Pommerens retterting i Lund, Lundenæs, Aalborg og Randers i 1401 og 1406. Dronning Magrethe er i fuld gang med at dokumentere kongemagtens gods, og en række riddere og væbnere må overfor Erik af Pommeren afsvære sig enhver ret til gods, som de tilsyneladende har glemt, at de har afstået til Valdemar Atterdag eller modtaget i forlening af ham. Jakob Kalf bevidner dokumenterne som ridder.

Tre dokumenter fra juli 1401, som Jakob Kalf bevidner, behandler et bo efter ridderen Kristian Vendelbo. Blandt vidnerne finder vi Peder Nielsen (Gyldenstjerne) af Ågård, Erik Nielsen (Gyldenstjerne) af Tim og Axel Jacobsen (Thott).

I juli 1404 er Jakob Kalf vidne for Peder Nielsen (Gyldenstjerne) af Ågård i et dokument. Flere af vidnerne fra 1401 er også med, og vi møder desuden Niels Eriksen (Banner-Høeg), som vi har set tidligere med en forbindelse til Niels Kalf og Langtind.

Skøde af gods til dronning Margrethe er også temaet for et dokument fra 1406, som er særlig interessant, fordi det handler om Jakob Kalfs nære slægtninge. Dokumentet er bevidnet i Viborg, og det er Peder Høg af Tandrup i Thy der bekender at hans far, Bo Høg, har skødet den faste gård Ørum til Valdemar Atterdag. Peder Høg er, som vi har set, bror til Gunner Bosdatter, Erland Kalfs enke. Gården Ørum ligger tæt ved Tandrup, begge i Hassing herred i Sydthy. De personlige relationer til Jakob Kalf fremgår ikke af dokumentet. Her er Peder Nielsen (Gyldenstjerne) af Ågård også med som vidne.

Jakob Kalf er igen med som vidne på et dokument fra Aalborg i april 1408. Det er skrevet i helt samme stil som dokumentet fra 1406, næsten ordret, og med samme ærinde, og det er de samme personer der optræder, kun bekennerne er nye (brødrene, Palle og Jakob Kirt, væbnere).

Jeg forstår, at et vidne til et dokument ikke er en neutral bevidner. Vidnerne har relationer til de mennesker som dokumenterne handler om, de er med for at give dokumentets hovedpersoner og afgørelser troværdighed og vægt, og man kan ud af de personkredse der optræder sammen, læse noget om deres relationer.

Der er også nogen skøder fra Jakob Kalf fra disse år. Vi har ikke dokumenterne, oplysningerne stammer fra resumeer i stifternes registraturer. 1406 er det et skødebrev på gods i Levring i Lysgård herred syd for Viborg, skødet til biskoppen i Viborg, og 1408 på gods i Bjerre herred i Østjylland, skødet til biskoppen i Roskilde. Og så er der endelig de 6 registrerede skødebrev fra 1404 på gods i Gylling og andetsteds i Hads herred, som jeg

⁶⁹ Henry Petersen, Danske Adelige Sigiller, nr. 712 og 714

⁷⁰ Diplomatarium.dk, søgning 'kalf*', 1401-1408

har skrevet om i forbindelse med Niels Kalf og Abbelle Tygesdatter.⁷¹ Der står i Kalf-slægtstavlen at disse skøder er til kronen, og ikke til biskoppen i Århus, som jeg er kommet frem til, men kildehenvisningen er den samme kortfattede optegnelse fra Åkjærseke registratur, så jeg fastholder min konklusion om dette, at godset i Hads herred skødes til biskoppen af Århus af først Erland Kalf, dernæst Jakob Kalf og 23 år senere igen af Abbelle Tygesdatter, Niels Kalfs enke, og endelig i 1436 og 1438 af Margrethe, Jakob Kalfs enke.

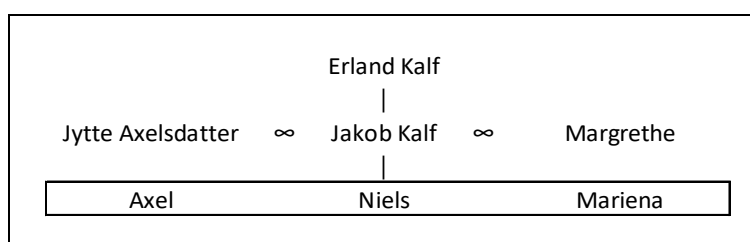
1415 er Margrethe, Jakob Kalfs enke, og datteren jomfru Mariena i Ribe og giver et gavebrev til domkapitlet på noget gods i Lø herred ved Tønder.⁷²

Anders Thiset skriver at Jakob Kalf er "til Palsgård". Palsgård ligger ved Juelsminde i Bjerre herred i Østjylland. Jeg har ikke fundet noget der understøtter dette, og tror at det måske er en følgeslutning. Ifølge Kalf-slægtstavlen har Jakob Kalf sønnerne Axel Kalf og Niels Kalf. Jeg ved fra Palsgård-fonden at der har været en indskrift i sten et sted på slottet, hvor Axel er nævnt, og jeg tror at det er herfra vi kender til denne Axel, som får æren af at have bygget det første slot på Palsgård i 1412.⁷³ Det er så Axel der forbinder Jakob Kalf med Palsgård, hvis jeg har forstået det rigtigt, og muligvis er det også Axel der forbinder ham med Jytte Axelsdatter (Thott), som skal være hans første ægtefælle og mor til Axel. Men dette ægteskab kan også være en forbindelse som Anders Thiset har hentet i de adelige slægtsbøger, og fundet sandsynlig. Jeg noterer mig i denne forbindelse, at Axel Jacobsen (Thott) optræder i dokumenterne fra juli 1401, som Jakob Kalf bevidner (Axel Jacobsen (Thott) optræder som svigersøn af Kristian Vendelbo, og dokumenterne handler om sidstnævntes efterladte bo). Denne Axel Jacobsen er ifølge Thott-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog en nevø af Jytte Axelsdatter (Thott).

Jakob Kalf blev begravet i Viborg domkirke iflg. Kalf-slægtstavlen.

Dokumenterne giver os ikke nogen håndfaste holdepunkter for, hvor Jakob Kalf holder til, og den eneste af hans efterkommere vi kan dokumentere er datteren Mariena, som vi til gengæld ikke ved andet om end netop dette, at hun er Jakob Kalfs datter.

Som sagt har Jakob Kalf sønnerne Axel Kalf og Niels Kalf ifølge Kalf-slægtstavlen, og jeg vender nu tilbage til Niels Kalf.

Kalf-slægtstavlen

⁷¹ Diplomatarium.dk, 1404, 1406, 1408

⁷² Diplomatarium.dk, 1415. 10. september - Ribe domkirkes højkor

⁷³ Trap Danmark, 5. udgave.

Niels Erlandsen Kalf

Kalf-slægtstavlen placerer Niels Kalf som søn af Jakob Kalf, og efterlader ham samtidig som to forskellige personer, Abbelle Tygesdatters afdøde mand, Niels Kalf, og Niels Kalf af Gimsing. Vi kender dem begge fra de tilgængelige dokumenter.

Fra ét dokument kender vi Niels Kalf af Gimsing med patronym. Jeg har allerede tidligere skrevet om dette dokument. Det er fra 1443, og er en afskrift af et dokument fra 1391 skrevet på latin, i 1443 skrives der mest på dansk, ser det ud til. Afskriften som bliver bevidnet på Harbo bygdeding i 1443, begynder og slutter på gammeldansk, og indimellem kommer så selve afskriften af dokumentet fra 1391 på latin. Det er her, i det sidste dokument hvor vi hører fra Niels Kalf, at vi samtidig hører om ham for første gang, og det er her han får patronymet Hermansen.⁷⁴ Hvordan ser det mon ud, skrevet på latin med blæk på pergament? "hermani"? "ermani"? Er mon nogen på tinget i 1443 optaget af at navnet på et af tingsvidnerne i 1391, skrevet på latin, bliver rigtigt? Jeg har fået en vild tanke. Kan der have stået "erlani" i dokumentet fra 1391? Tænk hvis der stod "erlani", altså Erlandsen? Så er Niels Kalf i virkeligheden Erland Kalfs yngre søn? Og så hænger det hele pludselig godt sammen.

Hvis patronymet Hermansen i dokumentet fra 1443 er en fejlskrivning på latin for Erlandsen, i afskriften af det gamle dokument 52 år senere, hvor der bliver læst "ermani" for "erlani", har Niels Kalf patronymet Erlandsen, ikke Hermansen, så er han søn af Erland Kalf.

Tidsmæssigt kan Niels Kalf af Gimsing fint være Jakob Kalfs yngre bror og søn af Erland Kalf. Vi kender ingen pålidelige dødsår, vi ved kun hvornår deres enker kaldes enker, og slet ingen fødselsår, men hvis vi ser på mændene i Kalfslægtens aktive år som voksne mænd på tinge (aktive i dokumenter), ser det sådan her ud:

Jens Kalf	1255-1274	19 år
Jakob Kalf	1294-1309	15 år
Erland Kalf	1350-1377	27 år
Jakob Kalf	1372-1412	40 år
Niels Kalf	1391-1424	33 år

Jakob Kalf kan være født omkring 1350, måske nogen få år tidligere, Niels Kalf kan være født i årene 1360-1370, så er de begge blevet gamle mænd.

Hvis Niels Kalf af Gimsing er Erland Kalfs søn giver det god mening, at han også har gods i Østjylland, og at den Niels Kalf vi møder i dokumenterne er en og samme mand, også den

⁷⁴ Harsyssels Diplomatarium, s. 33

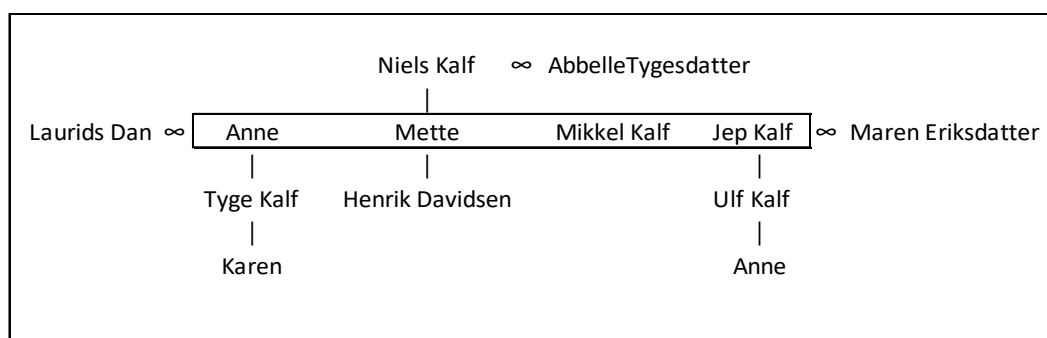
afdøde Niels Kalf i 1427. Tidsmæssigt stemmer det godt overens med at vi sidste gang inden dødsfaldet og aldrig siden hører fra ham i 1424, hvor han skøder Vestervig kloster alt gods, som hans fader har givet det.⁷⁵ Og det giver mening, med den tilknytning til egnen jeg har fundet, at det er Erland Kalf der har skænket gods til Vestervig kloster.⁷⁶

Drengkongen Olufs håndfæstning blev bekræftet af dronning Margrethe og de danske stormænd på et Danehof i Nyborg i 1377. Det var begyndelsen for dronning Margrethes lange tid som rigets regent. Erland Kalf var en af de riddere der satte sit segl på håndfæstningen, og det gjorde også Bo Høg, Peter Albertsen (Eberstein), Åge Puder, Tyge Puder og Albert Andersen (Stenbrikke), blandt mange flere. De tre af dem, Bo Høg, Peter Albertsen og Erland Kalf var også med til at besegle Valdemar Atterdags håndfæstning 17 år tidligere i 1360.⁷⁷ Disse mænd har alle, mellem meget andet, gods i egnen omkring Limfjordens vestlige ende, med Sydthy, Venø bugt og Salling, og de indgår alliancer, Erland Kalf gifter sig med Bo Høgs datter, selv om han nok er mere jævnaldrende med Bo Høg end med datteren, og Tyge Puders datter bliver gift med Niels Kalf.

Niels Kalf, søn af Erland Kalf, Jakob Kalfs bror, er en dristig konklusion. Oluf Nielsens 125 år gamle ide om at Niels Kalf var Niels Thorsen har stået i vejen for det mere nærliggende, at Niels Kalf er en Kalf. Men vi mangler et dokument eller et segl, der utvetydigt placerer ham i slægtstavlen. Der er gode holdepunkter for min ide, og den hænger godt sammen, bedre end Kalf-slægtstavlens forslag (om at Niels Kalf er to eller flere mænd og at en af dem er søn af Jakob Kalf), synes jeg, den knytter Niels Kalf og Erland Kalf til en egn, samtidig med at den løfter blikket og ser dem som stormænd med gods og tætte forbindelser til andre stormænd over hele Jylland, men begge forslag er baseret på følgeslutninger, vi mangler Niels Kalfs segl.

Niels Kalfs efterkommere

Kalf-slægtstavlen har 4 børn og 3 børnebørn efter Niels Kalf og Abbelle Tygesdatter:

Kalf-slægtstavlen

⁷⁵ Diplomatarium.dk, 1424

⁷⁶ Vestervig kloster ligger tæt ved Ørum hovedgård og Tandrup, hvor Erland Kalfs enke Gunner Bosdatter kommer fra.

⁷⁷ Samling af danske kongers håndfæstninger, 1974

1. Datteren Anne, gift med Laurids Dan til Faddersbøl. Anne kaldes i 1471 Kalsdatter.⁷⁸ Faddersbøl ligger i Thy. Fra denne egn lige syd og øst for Klitmøller har jeg fundet to segl, som kan have noget med denne Anne at gøre. På det ene står der "ies kavil nobilis vr", på det andet, som er hæftet på et dokument fra 1475, "henric kal". De to segl identificeres som tilhørende Jes Kalv og Henrik Kalv, begge væbnere. Seglenes symbol er 2 hunde.⁷⁹ Der er et navn der ligner (selvom stavningen i seglene og på det tilhørende dokument afviger) men seglenes symbol har ikke noget med Kalfslægten at gøre.

Anne og Laurids Dan har ifølge Kalf-slægtstavlen "vistnok en søn", Tyge Kalf af Bjørnkjær og Tvenstrup i Hads herred, med henvisning til dokumenter jeg ikke har til rådighed. Det ser ud til at være dokumenter om Tyge Kalf og hans hustru Helle Knob. Jeg ved ikke hvordan denne kobling mellem Anne Kalsdatter i Thy og Tyge Kalf i Hads herred er skabt, men det ser umiddelbart lidt tvivlsomt ud. Tyge Kalfs segl kender vi fra 1469. Det er ikke Kalfslægtens segl og bliver af Anders Thiset bedømt til at være Abildgård-slægtens segl. Det billede jeg har set i Danske Adelige Sigiller er meget uklart, men det er afgjort ikke Kalfslægtens mærke.⁸⁰

2. Sønnen Jep Kalf til Voergård, gift med Maren Eriksdatter, står i Kalf-slægtstavlen med et spørgsmålstegn og uden henvisning. Voergård kan være Voergård i Vendsyssel, men det er ikke den eneste mulighed. Der er dog ikke registreret en Jep Kalf i forbindelse med nogen 'Voergård'. Maren Eriksdatter noteres i Kalf-slægtstavlen som en Rotfeld, og det betyder at hun forbindes med Bratskov hovedgård i Han herred i Thy, hvortil jeg tidligere har forbundet Niels Kalf.⁸¹ Maren Eriksdatter er ifølge Rotfeld-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog 1912 datter af Erik Nielsen af Bratskov. Hvis Niels Kalf, som Maren Eriksdatters svigerfar, optræder som repræsentant for familien på Bratskov på Rødding herredsting i 1410, kan det forklare hvorfor Niels Kalf kaldes "af Bratskov" på dette ting. Der er som sagt ingen kildehenvisninger til Jep Kalf, og heller ingen forklaring på hvorfor han er optaget i slægtstavlen som Niels Kalfs søn, så Anders Thiset kan have hentet ham og Maren Eriksdatter fra de adelige slægtsbøger.

Der er heller ingen forklaringer på hvorfor Ulf Kalf i Bjørnstrup er optaget som søn af Jep Kalf. Bjørnstrup er rettelig Bjøstrup og ligger i Ning herred, syd for Århus.⁸² Ulf Kalf pantsætter i 1505 en gård, Ratstrup, i Skodborg herred til Gudum kloster, står der i Kalf-slægtstavlen, og her kan jeg finde dokumentet der henvises til, for Skodborg herred ligger i Harsyssel og dokumentet i Harsyssel Diplomatarium. Dokumentet er skrevet og beseglet i Gudum kloster som ligger lige vest for Venø bugt, lidt inde i landet. Seglene mangler desværre, og dokumentet fortæller ikke mere om Ulf Kalf. Det fremgår ikke af dokumentet at Ulf Kalf er "i Bjøstrup i Ning herred".⁸³

⁷⁸ Steen Thomsen, danbbs.dk/%7Estst/slaegt_adelsaarbog/0_daa_bemærkninger.htm#Kall

⁷⁹ Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, C.LIII.2, C.LIII.3

⁸⁰ Anders Thiset, Danske Adelige Sigiller, F.LXVI.5

⁸¹ Diplomatarium.dk, 1410. 3. maj. Rødding herredsting. Det er dokumentet hvor Niels Kalf kaldes af Bratskov

⁸² Steen Thomsen, Bemærkninger til Kalf-slægtstavlen.

⁸³ Harsyssels Diplomatarium, s. 97

Kalf-slægtstavlen har en datter, Anne, af Ulf Kalf. Hun er nævnt i forbindelse med en tvist om et skøde på Bjøstrup i 1552,⁸⁴ så det er sikkert en følgeslutning af at Anne er ejer af Bjøstrup, at Ulf Kalf er 'i Bjøstrup'.

3. Datteren Mette, gift med David Saxesen til Høiby, solgte Høiby mm. i Hads herred til Århusbispens i 1483 og er død i 1491. Der er henvisning til to dokumenter, formentlig handler de om de to begivenheder. Abbelle Tygesdatter giver i 1435 noget gods i Hads herred i faddergave til Henrik Davidsen, "for han skulle bede godt for hendes sjæl", som der står i et resume af et pergamentbrev i Åkærskes registratur.⁸⁵ Hvis det skal forstås som en dåbsgave, er denne Henrik Davidsen vel Mettes søn og Abbelle Tygesdatters dattersøn. Abbelle Tygesdatter er knyttet til Høiby i Gosmer sogn i Hads herred gennem sin mor, Ingeborg, og sin bror Bent Puder, som begge optræder som ejere af Høiby, og hér altså også Abbelle Tygesdatters datter, Mette.

4. Sønnen Mikkel Kalf står også med et spørgsmåltegn i Kalf-slægtstavlen. Han er nævnt i et dokument fra Hads herredsting i 1444, og har fået pant i fire gårde i Rørt i 1458, det er også i Hads herred.

Her er ikke meget at bygge på, men måske ved Anders Thiset noget mere. Der er gods i Hads og Ning herreder i Østjylland, og der er gods i Skodborg herred tæt ved Venø bugt, og der er en forbindelse til Bratskov og Erik Nielsen (Gyldenstjerne), og dermed til Niels Kalf, og så er der Kalf-navnet. Datteren Anne (1) og Tyge Kalf hører ikke hjemme i Kalfslægten, Anne kan ikke være Niels Kalf og Abbelle Tygesdatters datter, men datteren Mette (3) har en sikker forbindelse til Abbelle Tygesdatter, og sønnen Jep (2) har et godt indicium for at være Niels Kalfs søn, selv om han er helt udokumenteret som person. Sønnen Mikkel (4) står uforandret med det spørgsmålstegn Anders Thiset har givet ham.

Uden indplacering i slægtstavlen

Anders Thiset nævner nogen navne, som ikke indplaceres i slægtstavlen, det er bl.a. Niels Thorsen og Mourids Nielsen, som jeg har fjernet helt fra Kalfslægten, og Peder Thomsen og Ingerd Mouridsdatter, som jeg lader stå. Anders Thiset nævner en Peder Kalf, og hans datter Gertrud. Peder Kalf er samtidig med Jens Kalf. I senere generationer nævner han en Oluf Kalf.

Et af de navne som Anders Thiset nævner og som jeg endnu ikke har kigget nærmere på, støder jeg på i et dokument i Harsyssels Diplomatarium. I Kalf-slægtstavlen nævnes "Kirsten Kalfsdatter, Mogens Pigs efterleverske, (hun) solgte 1460-1464 gods i Hind herred til St. Hans kloster i Viborg" (Hind herred ligger ved Ringkøbing). Det er Mogens Pig der dukker op i dokumentet i Harsyssels Diplomatarium. I dokumentet, som er fra 1429, forlenes væbner Henrik Eriksen med Ribe domkapitels gods i Sahl sogn i Ginding herred, vi er som bekendt i naboejendommen til Gimsing, og tre mænd underskriver dokumentet og indestår på Henrik Eriksens vegne for de forpligtelser han påtager sig overfor Ribe domkapitel, de tre mænd er Erik Nielsen, ridder, Christiern Fasti og Mogens Pig (Magni

⁸⁴ Kalf-slægtstavlen henviser til Herredags dombøgerne i Rigsarkivet, VI. 112

⁸⁵ Diplomatarium.dk, 1435 (søgning på "abele")

Piigs).⁸⁶ Dette dokument bringer Mogens Pig og dermed også Kirsten Kalfsdatter i nærheden af Gimsing. Kirsten Kalfsdatter er enke i 1460-1464, hvis hun er Mogens Pigs jævnaldrende er hun en voksen kvinde i 1429, og det er så en mulighed, tidsmæssigt og geografisk, at hun er Niels Kalfs datter.

Helt uden anden sammenhæng nævner Anders Thiset en Thomas Kalf, hofsinde, som lå i borgeje på Beritsholm med 4 heste i 1486.⁸⁷ Det betyder sådan noget som, at Thomas Kalf lå i en rytterenhed i kong Hans' følge, med en eller flere svende og opstaldning af 4 heste midt inde i Skåne på kongens borg, Beritsholm, en gang i 1486, og at han i øvrigt i en periode var en fast del af kongens følge, sikkert flere år, sådan som jeg forstår dette embede, hofsinde. Det er eneste gang navnet Thomas dukker op i Kalfslægten, og det er nok bare selve navnet der er i spil, når der i Kalf-slægtstavlen foreslås en forbindelse til Peder Thomsen og Gimsinggård. De to må være omtrent samtidige.

Endelig har Anders Thiset indplaceret en Anders Kalf som søn af Jens Kalf i slægtstavlen,⁸⁸ men jeg savner dokumentation for slægtskabet, eller et eller andet der gør det sandsynligt, og vælger i min version at flytte denne Anders ned under tavlen blandt dem uden indplacering, og det gælder også en datter af Jens Kalf, som skal have været gift med Ingemar Truelsen (Drefeld).⁸⁹ I Drefeld-slægtstavlen i Danmarks Adels Årbog 1891 hedder Ingemar Truelsens frue Petronelle, og de har fire børn sammen, blandt dem en Johannes Kalf (Drefeld).⁹⁰

Finale

Jeg kommer det ikke nærmere. Jeg vil gerne vide hvem der har ejet og boet på Gimsinggård, fra Niels Kalf er død senest i 1427 og frem til 1486, hvor jeg første gang møder Peder Thomsen. Jeg ser dokumenter hvor der optræder folk fra Gimsing på herredstinget, men de er formentlig bønder i Gimsing sogn. I 1438 møder jeg Mogens i Gimsing. Et kort øjeblik tror jeg, at jeg har fundet en direkte tilknytning af Mogens Pig til Gimsinggård, men nej, Mogens Pig er væbner og han ville aldrig stå på herredstinget som en beskeden mand, og det er hvad Mogens i Gimsing kaldes.⁹¹

Jeg har befriet Niels Kalf for Niels Thorsen og gjort ham til én mand, og jeg har forbundet ham til slægterne bagud, baseret på følgeslutninger. Det er så langt jeg kommer med det materiale jeg har til rådighed nu (der findes mere materiale, men jeg har ladet mig begrænse af det materiale jeg har fundet på nettet). Der er stadig personer med navnet

⁸⁶ Harsyssels Diplomatarium, s. 27. Erik Nielsen og Christiern Fasti kender vi fra andre dokumenter i Harsyssels Diplomatarium fra samme tid som henholdsvis "af Tim" og "af Vennersgård", begge i Hind herred ved Ringkøping. Henrik Eriksens segl er slægten Rosenkrantz' mærke, så han er næppe søn af Erik Nielsen (Gyldenstjerne) af Tim, som bruger en syvoddet stjerne som seglmærke (Anders Thiset, G.XVI.8), med mindre dokumentets Erik Nielsen netop er Henrik Eriksens far Erik Nielsen (Rosenkrantz) fra en helt anden egn.

⁸⁷ Kalf-slægtstavlen angiver som kilde Danske Magazin 4.II.165

⁸⁸ Med henvisning til Suhms Danmarkshistorie.

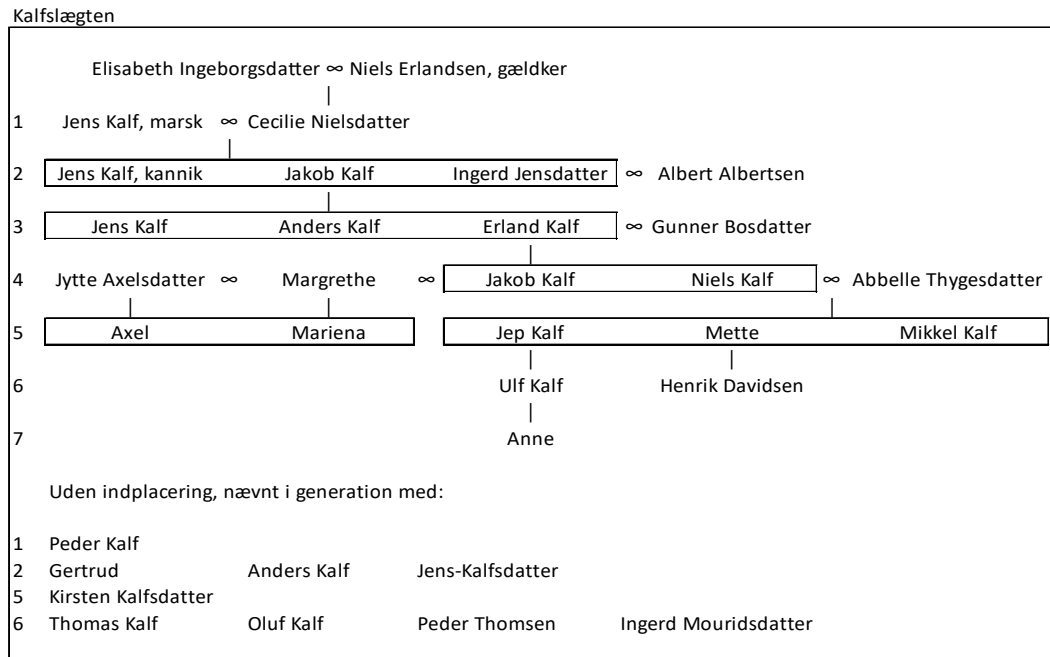
⁸⁹ Jens Kalfs datter er med i Kalf-slægtstavlen uden henvisning.

⁹⁰ Jf. Steen Thomsen

⁹¹ Gamle jyske tingsvidner, s. 16

Kalf, som jeg ikke kan placere i slægtstavlen, de 5 af dem kan være efterkommere af Jakob Kalf og Niels Kalf. Jeg beholder Peder Thomsen og Ingerd Mouridsdatter blandt navnene på dem der muligt tilhører Kalfslægten, det er Gimsinggård der afgør det, men det betyder også en hel del for mig, at Peder Thomsen og Ingerd Mouridsdatters placering er afgørende for at min morfars slægtstavle fortsat hænger sammen, så jeg slipper dem ikke.

Mit bud på Kalfslægtens stamtavle ser efter alt dette sådan ud:

Juli 2020

Bjarne Kure, Slotshusvej 10A, 4690 Haslev

kurebjarne@gmail.com

Anvendt materiale:

Danmarks Adels Årbog 1899, Kalf-slægtstavlen, s. 224-227, noter s. 482

Danmarks Adels Årbog 2012, Michael Kræmmer, Skjalm Hvides efterslægt, s. 523-648
dis-danmark.dk/bibliotek/907853.pdf

O. Nielsen, Hjerm og Ginding herreder, 1895
dis-danmark.dk/bibliotek/807033.pdf

Jens Abildtrup, Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740, Eget forlag 1952
dis-danmark.dk/bibliotek/907985.pdf

P. H. Lauritsen, Samme slægt i 700 år, 1954, 1965 og 1971

O. Nielsen, Gamle Jydske Tingsvidner, 1882
dis-danmark.dk/bibliotek/907038.pdf

Dr. O. Nielsen, Harsyssels Diplomatarium, 1893
dis-danmark.dk/bibliotek/909134.pdf

Diplomatarium Danicum, diplomatarium.dk, søgning på "kalf* kalff* kalv*"

Dr. Henry Petersen, Danske Adelige Sigiller, 13. og 14. århundrede, 1897
genstandskundskab.dk/wp-content/uploads/2012/05/Henry-Petersen-Adelige-Sigiller-fra-Det-XIII-og-XIV-Aarhundrede.pdf

A. Thiset, Danske Adelige Sigiler, 15., 16. og 17. århundrede, 1905
genstandskundskab.dk/wp-content/uploads/2012/05/Anders-Thiset-Danske-Adelige-Sigiller-Fra-Det-XV-XVI-og-XVII-Aarhundreder.pdf

Henry Petersen, Danske Gejstlige Sigiller fra middelalderen, 1886
<http://genstandskundskab.dk/wp-content/uploads/2012/05/Henry-Petersen-Danske-Gejstlige-Sigiller-fra-Middelalderen.pdf>

Samling af danske kongers håndfæstninger, Geheimearchivet, 1856-1858, genoptryk 1974

Steen Thomsens slægtsbase, danbbs.dk/~stst/slaegt_dk/mainpage.htm
Indeholder bl.a. en mængde stamtavler fra Danmarks Adels Årbøger med katalog over rettelser og bemærkninger til tavlerne.

Den Store Danske, leksikon
[Denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/](http://denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/)

Hardsyssel Historisk Samfund, <http://hardsyssel.org/hardsyssel.html>
Om sysler, herreder og sogne ved Venø bugt.

Jørgen Frederiksen, Kalf-slægten og Vinderupegnen i middelalderen, Hardsyssel Årbog 1991, s. 101, http://hardsyssel.org/bogarkiv/pluginAppObj_92_03/1991.pdf